

Tábor Béla
*Erósz: az emlékezés kockázata*¹

*Modern művészet: Erósz-Thanatosz és dehumanizálás*²

A modern művészet – és általában a modern szellem – kapcsolata a halállal–halhatatlansággal: Erósz–Thanatosz problémájával! („Stauung und Entladung von Spannungen!” Feszültségek torlódása és kisülése, vö. tasizmus!)

A szenvedéstől megcsömörlött művészet? Mintha a modern művész abból indulna ki, hogy szerelem és halál túlságosan súlyos dolgok ahhoz, hogy az ember *mint ember* elbírhassa. Tehát igazi transzcendenciák: túlkergetnek a „csak-emberi” valóságon – és csak a létben, az Egészben feloldva viselhetők el, mert itt lelik igazi értelmüket.³

Abszolút értelemben „Egész” az, amiből nem hiányzik semmi, tehát amin kívül nincs semmi. Ennek axiomatikusra redukált fogalmazása, hogy „Egész az, ami önmagában hordja a polaritását!” De nem lehorgonyozva! Gyűjtőpontokká széttolt centrum! (Kör helyett ellipszis.)

És az Erósz maga az őspolaritás.

Az őspolaritás

Az Erósz az őspolaritás feszültsége. Én-te feszültség. Általánosságban: „önmagam” és a „más” polaritásának feszültsége. Mint őspolaritás: személyiség és egyéniség feszültsége?

Az „én” meghatározhatatlan a „személyiség” nélkül és a személyiség meghatározhatatlan az „én” nélkül. Az „én” meghatározhatatlan az erósz nélkül, és az erósz meghatározhatatlan az „én” nélkül. Az erósz meghatározhatatlan a személyiség nélkül és a személyiség meghatározhatatlan az erósz nélkül. A krisztianizmus: a logosz erotizálása! A krisztianizmus műve: a logosz *személyesítése*! Ennek a szimbolikus kifejezése a „logosz hússá válása”! Az erósz: személyesítés. Önmagam személyesítése (vagy a személyesség magasabb hatványra, magasabb intenzitásra emelése) és a „más” személyesítése (az én személyességembe, identifikációm gravitációs terébe (identifikációs terembe) való bevonása). „Egy-mást” szeretők a szeretők!

Az idő születése és a „más” születése ugyanaz az aktus. Az erósz ennek a születésnek felgyúlása bennünk.

Erósz mint az idő születése (illetve az idő visszavezetése születési pillanatába)

Erósz: a múlt a születés pillanatában, tehát az időnek az a mozzanata, amely *éppen keresztülmegy* a jelenen. Idő és pillanat találkozása, a metszési aktus. Ebben az aktusban villan fel a jelen fénye és hője.

Az erósz: pillanat-transzparens idő. Szépség: végtelen-transzparens véges. Az erotikus dráma kettős

¹ Tábor Béla jegyzeteiből összeállította Surányi László, szerkesztette Cziegler István, Horváth Ágnes, Surányi László, Tábor Ádám és Vincze Márta.

² Utalás Hugo Friedrich *Die Struktur der modernen Lyrik* c. könyvére, amelyben a szerző a modern költészet egyik jellemzőjét a dehumanizálásban látja (a kifejezést inkább negatív előjellel értve; Tábor Béla itt megfordítja az előjelét, nála a dehumanizálás az embernél magasabb létkörre irányul). Vö. még „A szimbólum elvesztése végessé tesz, ‘halandóvá’.” Tábor Béla, *A modern művészet és a szimbólum válsága*, Műhely 2022/3 11.

³ Tábor Béla „három transzcendálást” ismer, amely „a narcisztikus ént transzcendálja: Logosz – Erósz – Thanatosz”: „Szerelem, halál és nyelv egyaránt az őshasadás megszüntetésére – és reprodukálására – irányul.”

mozdulata, pólusa: a jelenből múltba távozás mozdulata és az ellenmozdulat, amely a jelenlét megőrzésére irányul.

Erősz: harc a múlandósággal.

A múlt az elfelejtett jelen. De milyen formában elfelejtett? A múlt olyan jelen, amelynek felbomlott a teljessége, az egész-volta, az intenzitása: olyan jelen, amelynek egyik pólusa perifériára szorult, vagyis önmagán kívülre szorult.

A kezdet: a centrum, kristályosodási pont.

Erősz: az emlékezet (vagyis a jelenlét!) kockázata. Ami az erotikus feszültséget adja, az, hogy az erotikus kapcsolat megszületése a múlt megszületésének kockázata, a valóság (a testet öltött múlt) tágulásának kockázata, ami egyben a jövőbeli emlékezés kockázatával és varázsával terhes. Mert az erősszal polarizálódik jelenlétünk egésze. Pontosabban: rejtettségéből (és egyben meddő védettségéből, illetve védett meddőségéből) előlép ennek az „egész”-nek polaritása, aktualizálódik a jelenlét drámája. Az erősszal realizáljuk, vagyis kockára tesszük egész jelenlétünket, vagyis egész-voltunkat. Mert egész az, ami polaritását önmagában hordja, de mihelyt a másik pólus a „Te” lesz, eloldottuk a lehorgonyozott polaritást („széttoltuk” – csak így feszül, csak így aktualizált, realizált, működő polaritás, csak így van feszültsége!), és ezzel azt a kockázatot vállaltuk, hogy kihull belőlünk az egyik pólus, „önmagunkon kívülre szorul” – vagyis jelenlétünk múltlét lesz. És ez egyben a *valóság* kockázatának vállalása is, ha igaz az, hogy valóság az, amiben múlt van megtestesülve! Az erősz: az idő a születése pillanatában.

Jelen, múlt (elmúlás), szeretet, szenvedés elválaszthatatlanok egymástól! A szeretet misztériuma és az idő misztériuma elválaszthatatlanok egymástól! És a szeretet születése egyben a valóság születése is – beleértve azt is, hogy a szenvedés születése.

A szeretet születése egyben a halál születése is: de „erősebb a halálnál a szeretet”!⁴ Mert a szeretet az, ami újjá szül, re-inkarnál, ez az a szomjúság, amely a víz létezésének bizonyítéka. „Csak az létezik, ami kétszer születik és csak egyszer semmisül meg”⁵: a halál két szeretés közé van ágyazva, beékelve – a halál közjátéka a szeretetnek!

„Csak az létezik, ami két születés között egyszer megsemmisül”. A második születés: a szeretet kiszabadulása (erősz!)

⁴ Nyilván szándékosan pontatlan az utalás, másutt pontosan idézi Tábor Béla.

⁵ **KIMARAD:** Utalás a *Teremtő aszimmetria* c. szövegre (kézirat). A teremtő aszimmetria a mozgatója-ihletője Tábor Béla egész személyes-terápiás-teoretikus-alkotói magatartásának és szemléletének. „Létezni annyi, mint létezni + megsemmisülni + újjászületni (létesülni + megsemmisülni +létesülni). Integráció és dezintegráció: ősrítmus! A létező csak azért létezik, mert kétszer (születik) létezik, és csak egyszer semmisül meg! Mert a ritmussor elején is, végén is mindig a létezés van!”